

*Бенецький Сергій Дмитрович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н., професор Сафончик О.І.*

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Договір надання туристичних послуг займає одне з центральних місць в туризмі, в тому числі міжнародному. На відміну від неорганізованої туристської поїздки, регламентованої безліччю різноманітних цивільно-правових договорів, що укладаються туристом з виконавцями окремих послуг, для здійснення організованої туристської поїздки досить укладення одного договору з туристського обслуговування з особою, яка приймає на себе зобов'язання по наданню туристичного обслуговування.

Зазначений договір не має загальноприйнятого найменування в міжнародній практиці. Єдиним міжнародним правовим актом, що містить уніфіковані норми, присвячені договору надання туристичних послуг, є Міжнародна конвенція за контрактом на подорож (далі – Конвенція), прийнята 23.04.1970 року, набрала чинності 24.02.1976 року. У Конвенції використовується поняття «організований контракт на подорож», яке означає будь-який контракт, відповідно до якого одна особа, яка виступає від свого імені, зобов'язується надати іншій особі комплекс послуг за загальну ціну.

Аналогічне визначення даного договору містить § 651 Німецького цивільного укладення. У деяких законодавчих актах договір між туристом і організатором подорожі не має певної назви. Наприклад, в Директиві Євросоюзу про комплексні тури від 13.06.1990 N 90/314 ЕЕС лише вказується на контракт, що зв'язує споживача з організатором подорожі і (або) продавцем.

Непоіменований договір використовується також в Законі про продавців подорожей штату Флориди (США) та інших штатів.

У цивільному законодавстві України на сьогодні не має визначення договору про надання туристичних послуг та не визначено жодної моделі договорів, пов'язаних з обслуговуванням туристів. Однак, у ст. 901 ЦК України зазначається, що за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором. У ч. 2 ст. 901 ЦК України звертається увага на

те, що положення глави 63 ЦК України можуть застосовуватися до всіх договорів про надання послуг, якщо це не суперечить суті зобов'язання.

Посилання щодо визначення договору про надання туристичних послуг йдеться у ст. 20 Закону України «Про туризм», від 15.09.1995 № 324/95-ВР, де зазначається, що за договором на туристичне обслуговування одна сторона (туроператор, який укладає договір безпосередньо або через турагента) зобов'язується надати за замовленням іншої сторони (туриста) комплекс туристичних послуг (туристичний продукт), а турист зобов'язується оплатити його. До договору на туристичне обслуговування застосовуються загальні положення договору про надання послуг, якщо інше не передбачено законом. Договір на туристичне обслуговування укладається в письмовій чи електронній формі відповідно до закону.

Відсутність норм, регламентуючих туристичну діяльність у ЦК України та наявність таких норм у Законі України «Про туризм» довгий час служили підставою для дискусії у вітчизняній юридичній науці про пріоритет між зазначеними актами і, як наслідок, про правову природу розглядуваного договору.

Отже, як вбачається поняття і визначення договору про надання туристичних послуг як різновиду договору надання послуг вітчизняною цивільною доктриною не вироблено. Уявляється, це викликано відсутністю належного закріплення поняття даного договору, а також визначення термінів «туристичне обслуговування», «туристичні послуги» у цивільному законодавстві. Так, в ч. 2 ст. 901 ЦК України говориться тільки, що до відносин щодо надання будь-яких послуг застосовуються правила, передбачені главою 63 ЦК України.

Такий договір є консенсуальним, двостороннім, оплатним. Як правило, договір надання туристичних послуг є публічним. Крім того, в ст. 20 Закону України «Про туризм» передбачається письмова форма даного договору. В силу положень глави 63 ЦК України сторонами розглянутого договору є виконавець і замовник. Виконавцем в розглянутому договорі визнається особа, здатна надати туристичне обслуговування. У п. 5 ст. 1 Конвенції такою особою називається організатор подорожі, який в межах своєї звичайної діяльності укладає договори з туристами, незалежно від того, чи є така діяльність основної і ведеться вона на професійній основі.

Директива не містить прямої відповіді на питання про те, хто є виконавцем в розглянутому договорі. Згідно з положеннями Директиви в якості виконавця може виступати організатор і (або) продавець. При цьому під організатором розуміється особа, яка регулярно організовує «послуги, що вклю-

чають всі» і продає їх, а також пропонує для продажу самостійно або через продавця.

З урахуванням викладеного, а також положень глави 63 ЦК України доцільно запропонувати наступне визначення договору надання туристичних послуг, як угоди, в силу якої одна сторона (виконавець-туроператор) з метою здійснення своєї туристичної діяльності, направленої на організацію та забезпечення туристичної поїздки туриста зобов'язується надати іншій стороні (замовнику, яким може бути не тільки турист, а й особа, яка купує послуги в інтересах третіх осіб) комплекс послуг (як мінімум дві), однією з яких є безпечне перевезення до місця здійснення туристичного відпочинку або своєчасне, безпечне розміщення у місці, де заплановано туристичний відпочинок, а також інші послуги, пов'язані з туризмом, а замовник (турист, або особа, яка купує туристичні послуги в інтересах третьої особи) зобов'язується своєчасно та в повному обсязі оплатити надані туристичні послуги. Договір щодо надання туристичних послуг є консенсуальним, двосторонньо-зобов'язуючим, оплатним та публічним.

Біцюк Андрій Володимирович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИЗНАННЯ НЕОБГРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ СТЫГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» від 31.10.2019 р. № 263-ІХ відновив відповідальність за незаконне збагачення осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Раніше відповідальність за незаконне збагачення передбачалася визнаною неконституційною ст. 368² Кримінального кодексу України [3].

Введення в дію даного Закону не могло позначитися лише на відносинах публічно-правового характеру. Так як фактично правопорушення, за яке передбачено відповідальність, тісно пов'язане з неналежними набуттям та ре-